

Kortelė:

937519_RegNr_I-2315-621/2014

<http://www.infolex.lt/tp/937519>

Administracinė byla Nr. I-2315-621/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01782-2014-1

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2.; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. spalio 21 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Žanas Kubeckas,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

nedalyvaujant pareiškėjui A. G.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjo A. G. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos atlyginimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė:

Pareiškėjas A. G. (toliau – ir pareiškėjas) kreipėsi į teismą su skundu (2 b.l.), ir prašo priteisti iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus (toliau – ir Atsakovas, Šiaulių TI), 30000 Lt neturtinę žalą. Pareiškėjas skunde nurodė, kad Šiaulių TI buvo laikomas nuo 2012-12-28 iki 2013-10-20 pažeidžiant teisės aktų reikalavimus. Kalinimo Šiaulių TI laikotarpiu, pareiškėjui teko mažiau, kameros ploto, nei numatyta teisės aktuose. Būnant perpildytoje kameroje, patirdavo nepatogumus, nebuvo galimybės vaikščioti, patogiai valgyti, judėti, buvo priverstas gulėti. Tualetu patalpa nėra uždaryta, iš jos sklinda kvapas į visą kamerą. 34 kameroje buvo per trumpa lova. Kameroje nebuvo lango stiklo, todėl lietus lijo į kamerą, sudrėko patalynė. Dėl to patyrė sveikatos sutrikimų, bandė žalotis. Dėl nurodytų pažeidimų patyrė neturtinę žalą, dvasinį sukrėtimą, papildomą diskomfortą.

Pareiškėjas į teismo posėdį neatvyko, apie teismo posėdį pareiškėjui pranešta tinkamai, teismo šaukimu 2014-09-08 (85 b.l.). Pareiškėjas atlieka laisvės atėmimo bausmę, teismui prašymo organizuoti jo pristatymo į teismo posėdį nepateikė, taip pat nenurodė, ar pageidauja dalyvauti teismo posėdyje. Pareiškėjo dalyvavimas teismo posėdyje nėra pripažintas būtinu, todėl teismas išnagrinėjo bylą pareiškėjui nedalyvaujant.

Atsakovo Lietuvos valstybės atstovas Šiaulių TI atsiliepime į pareiškėjo skundą (61-68 b. l.) prašė jį atmesti kaip nepagrįstą. Šiaulių TI atstovas į teismo posėdį neatvyko, apie teismo posėdį pranešta tinkamai, teismo šaukimu (86 b.l.). Šiaulių TI atsiliepime pažymėjo, kad pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktą vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Taip pat nurodė, jog pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą etapuotas 2013-01-04 ir įstaigoje laikytas iki 2014-06-05. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,6 kv.m. iki 17,6 kv.m. gyvenamojo ploto, o tai leidžia daryti išvadą, jog tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalnimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama. Pabrėžė, kad pareiškėjas Šiaulių tardymo izoliatoriuje per laikotarpį nuo 2013-01-04 iki 2014-06-05 iš viso buvo laikomas tik 298 dienas. Be to, pasivaikščiojimo laiku (1 val. kiekvieną dieną), medicininių apžiūrų metu, prausimosi metu pareiškėjas nebūdavo gyvenamojoje kameroje, kas rodo, jog asmens buvimas kameroje nebuvo nepertraukiamas. Pareiškėjas skunde nenurodo jokių išgyvenimų, objektyviai pagrįstų nusiskundimų, kurie leistų nustatyti buvus neigiamą poveikį, sąlygojusį neturtinės žalos atsiradimą. Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Socialinės reabilitacijos 2014-08-13 pažymos Nr. 61/04-1210 matyti, jog duomenų, kad laikotarpiu nuo 2013-01-04 iki 2014-06-05 pareiškėjas būtų kreipęsis į Šiaulių tardymo izoliatoriaus direktorių su prašymais ar skundais dėl netinkamų laikymo sąlygų, nėra. Pareiškėjo nusiskundimai dėl nepatogumų, suvaržymų nesusieti su jokiais konkrečiais laike apibrėžtais galimai neteisėtais atsakovo veiksmais, be to, šių išgyvenimų kilmė negali būti sutapatinama vien tik su kalnimu įstaigoje. Esant abstrakčiam pareiškimui apie teisių pažeidimą, negalima teigti, kad asmens teisės iš tikrųjų buvo pažeistos. Kreipiantis dėl žalos atlyginimo, žalos padarymo faktą turi įrodyti žalos atlyginimo prašantis asmuo. Vien tik statistiniai duomenys apie kameroje laikytų asmenų skaičių nėra pakankamas pagrindas konstatuoti Šiaulių tardymo izoliatoriaus neteisėtus veiksmus Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.271 straipsnio prasme. Šiaulių tardymo izoliatorius yra pastatytas 1911 m., laikantis tuo metu galiojusiu reikalavimų, ir veikia perpildymo sąlygomis. Šiaulių tardymo izoliatoriaus Ūkio skyriaus 2014-06-19 pažymoje Nr. 68/08-136 nurodyta, kad vadovaujantis Lietuvos higienos norma HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: Bendrieji sveikatos reikalavimai“ 22 ir 24 punktais, gyvenamosiose patalpose turi būti skaidrūs stiklo langai ir patalpos turi būti vėdinamos per juos. Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastatų kompleksas yra įtrauktas Kultūros vertybių registrą bei saugomų objektų sąrašą (pagal Kultūros vertybių apsaugos departamento prie Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos direktoriaus 2003 m. gruodžio 31 d. įsakymą Nr. Į-516 „Dėl objektų įrašymo į Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių registrą“ bei Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2005 m. balandžio 29 d. įsakymą Nr. IV-190 „Dėl nekilnojamųjų kultūros vertybių pripažinimo saugomomis“), todėl kai kurių trūkumų pašalinti neįmanoma (t.y. neįmanoma padidinti natūralios apšvietos gyvenamosiose kameroje, kadangi nėra galimybių padidinti langų angas, nėra galimybės įrengti papildomą ventiliacijos sistemą ir padidinti oro judėjimo greitį bei sumažinti santykinę drėgmę, sureguliuoti oro temperatūrą). Šiaulių tardymo izoliatorius pripažintas saugotinu viešajam pažinimui ir naudojimui. Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 19 straipsnį, viešajam pažinimui ir naudojimui saugomame objekte draudžiami vertingąsias savybes sumenkinantys statybos darbai.

Atsakovas pažymi, kad Higienos norma HN 76:2010 taikoma projektuojamiems, naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems laisvės atėmimo vietų pastatams ir teritorijoms. Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami

rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, Higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais netaikytini.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Apsaugos ir priežiūros skyriaus 2014-08-14 pateikė pažymą Nr. 60/09-35638. Joje pažymėjo, kad vadovaujantis „Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 0 d. įsakymu Nr. V-176 2 p., reikalavimas įrengti vidinio ryšio sistemą kameroje yra taikomas tik naujai statomiems, rekonstruojamiems ir kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams, todėl pagalbos mygtuko įrengimas Šiaulių tardymo izoliatoriaus kameroje negalimas dėl įstaigos statuso. Jokie kiti teisės aktai pagalbos mygtuko įrengimo tardymo izoliatoriaus kameroje nereglamentuoja. Pareiškėjo pretenzijos dėl pagalbos mygtuko neįrengimo yra nepagrįstos jokių teisiniu reglamentavimu, todėl neturi pagrindo.

Pareiškėjo laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje laikotarpiu nuo 2013-01-04 iki 2014-06-05 nebuvo atlikta Šiaulių Visuomenės sveikatos centro patikrinimų, kurie tiesiogiai atspindėtų realią vienos ar kitos kameros atitikimo higienos reikalavimams, kuriose patikrinimo metu buvo laikomas pareiškėjas, būklę.

Tik kamera Nr. 104 buvo tikrinta 2014-04-29, o pareiškėjas šioje kameroje buvo laikomas nuo 2013-01-04 iki 2013-01-08 bei nuo 2014-05-02 iki 2014-05-08. Patikrinimo akte (2014-05-06 Nr. EP-126) nustatyta, kad pelėsio nenustatyta.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2009 m. liepos 10 d. įsakymu Nr. V-176 patvirtintų Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių 13 punkte nustatyta, kad gyvenimo ir buities sąlygos kameroje turi atitikti Lietuvos Respublikos higienos normas. Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių 2 punktas nustato: Taisyklės taikomos naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems tardymo izoliatoriams. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 2 punktas įtvirtina analogiško pobūdžio nuostatą: veikiančioms laisvės atėmimo vietoms taikomi tik tie šios higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Šiaulių tardymo izoliatorius pastatytas ir įrengtas iki Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus įsakymo „Dėl tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių patvirtinimo“ ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymo „Dėl Lietuvos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“ įsigaliojimo, todėl nagrinėjamu atveju, analizuojant pareiškėjo laikymo įstaigoje sąlygas, taikytinos tik tos Taisyklių nuostatos ir tie Higienos normos reikalavimai, kurie nesusiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Atsižvelgiant į išdėstyta, atsakovas pabrėžia, jog negalima konstatuoti įstaigos neteisėto veikimo, kiek tai liečia pareiškėjo argumentus dėl nepakankamo šviesos patekimo į patalpas, ventiliacijos nebuvimo, nes šie įrengimo reikalavimai susiję su pastato ar patalpų rekonstrukcijos darbais. Pagal Higienos normos 24 punktą, gyvenamosios patalpos turi būti vėdinamos per langus, išskyrus patalpas, kuriose veikia mechaninė patalpų vėdinimo ar kondicionavimo sistema. Šiaulių tardymo izoliatoriaus gyvenamosios kameros yra vėdinamos natūraliu būdu (per langus bei duris).

Pareiškėjas nurodo, kad sąlygos tardymo izoliatoriaus gyvenamojo pastato kameroje neatitinka higienos normų. Laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka ? patiekiamas maistas, atitinkantis fiziologines mitybos normas, kasdien turi būti sudarytos galimybės ne mažiau kaip vieną valandą per dieną būti gryname ore, kameroje įrengtas sanitarinis mazgas, patalpos turi būti vėdinamos per langus ir kt. Atsakovas niekaip neišskyrė pareiškėjo iš kitų įstaigoje laikomų asmenų ir jam tyčia nesudarė blogesnių laikymo sąlygų ir netaikė kokių nors įstatymo nenumatytų apribojimų. Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-

241, 56 punktas reglamentuoja, kad gyvenamosios patalpos turi būti kiekvieną dieną valomos drėgnuoju būdu, ant sienų ir lubų neturi būti pelėsių. Higienos normos 58 punktas nustato, kad laisvės atėmimo vietose laikomi asmenys privalo nuolat rūpintis švaros bei tvarkos palaikymu gyvenamosiose patalpose. Teisės aktuose imperatyviai nustatyta pareiga patiems kamerose esantiems asmenims rūpintis švara ir tvarka patalpoje. Tai pabrėžiama ir Visuomenės sveikatos centro patikrinimo aktuose. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio: nesuinteresuoti palaikyti švarą ir tvarką ar tausoti įstaigos patalpas asmenys niokoja įstaigos turtą, blogina patalpų būklę. Atsakovas negali būti atsakingas už tai, jog įstaigoje kalinami asmenys patys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su laikymo sąlygomis kamerose.

Visose Šiaulių tardymo izoliatoriaus kamerose yra įrengtas veikiantis sanitarinis mazgas. Tualetas nuo likusio kameros ploto yra atskirtas sienele, kuri yra ne žemesne kaip 1,5 m aukščio. Toks sanitarinio mazgo įrengimas atitinka galiojančių teisės aktų reikalavimus. Visuomenės sveikatos centras ne vieną kartą pasisakė, kad apšvietimo užtikrinimas yra susijęs su pastato rekonstrukcijos darbais, todėl šis reikalavimas Šiaulių tardymo izoliatoriui nėra taikomas.

Pažymėtina, kad tiek mikroklimato, tiek apšvietos parametrus būdingas momentiškas. Mikroklimato parametrai kamerose priklauso nuo kamerų įrengimo, jose esančių asmenų skaičiaus ir kitų aplinkybių (tokių, kaip lauko temperatūra, asmenų judėjimas į kamerą ir iš jos ir kt.). Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, Higienos normos HN 76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais netaikytini ir įstaiga negali būti pripažįstama atsakinga dėl nustatomų šių reikalavimų pažeidimų.

Nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuoti laikomi nuo rūkančių asmenų. Įstaigoje nėra priimta teisės aktų, susijusių su Lietuvos Respublikos tabako kontrolės įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 3 punkto įgyvendinimu. Nuo 2010 metų Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Tabako kontrolės įstatymo ir Higienos normos HN76:2010 nuostatas, taikoma praktika, kuomet į įstaigą atvykę asmenys jų pageidavimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras ? rūkančiųjų ir nerūkiančiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. Jokių nusiskundimų dėl laikymo su rūkančiais asmenimis pareiškėjas įstaigai nėra pateikęs. Šiaulių TI akcentavo, kad pareiškėjo dėstomos neturtinės žalos atsiradimą sąlygoti galinčios aplinkybės neįrodo realaus neturtinės žalos egzistavimo fakto. Pareiškėjas savo skundą grindžia abstrakčiais argumentais, reiškia bendro pobūdžio nusiskundimus, nebūtinai sąlygotus laikymo sąlygų, kurių nepagrindžia jokiais įrodymais. Pareiškėjas nepateikia jokių duomenų, kurie leistų konstatuoti patirtą neturtinę žalą, kurią būtų galima susieti su asmens laikymo Šiaulių TI sąlygomis. Remdamasis šiomis aplinkybėmis, Šiaulių TI manė, kad pareiškėjo teiginiai apie patirtą neturtinę žalą yra nepagrįsti. Papildomai nurodė, kad Šiaulių TI pagal galimybes įgyvendino ir siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus, nagrinėjamu atveju nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją. Tvirtino, kad net ir nustačius, jog pareiškėjas patyrė neturtinę žalą, šiuo atveju pakankama satisfakcija būtų laikytinas pareiškėjo teisės į teisės aktuose nustatytas kalnimo sąlygas pažeidimo pripažinimas ir būtų pagrindas nepriteisti pareiškėjui neturtinės žalos atlyginimo pinigais.

Pareiškėjo skundas tenkintinas iš dalies.

Nagrinėjamoje byloje pareiškėjas A. G. skundu kreipėsi į teismą, prašydamas priteisti jam neturtinės 30000 Lt žalos atlyginimą už laikotarpį nuo 2012-12-28 iki 2013-10-20. Neturtinę žalą pareiškėjas kildina iš esmės iš neteisėtų valdžios institucijos veiksmų neužtikrinant jam tinkamų kalnimo sąlygų Šiaulių tardymo izoliatoriuje.

CK 6.271 straipsnio 1 dalis nustato, kad žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkrečiau valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės subjektas yra specialusis – viešas asmuo (valstybė arba savivaldybė). Šis atsakomybės subjekto ypatumas (viešas asmuo) lemia šioje įstatymo normoje numatytos civilinės atsakomybės taikymo ypatumus, kadangi valstybės civilinė atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms (civilinė atsakomybė be kaltės): valstybės valdžios institucijų neteisėtiems veiksams (neveikimui), žalai ir priežastiniam ryšiui tarp valstybės valdžios institucijų neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Todėl reikalavimas dėl žalos (tiek turtinės, tiek neturtinės), kuri kildinama iš valdžios institucijų neteisėtų veiksmų, atlyginimo gali būti tenkinamas nustačius minėtų civilinės atsakomybės atsiradimo sąlygų visumą. Nesant bent vienos iš šių sąlygų viešojo atsakomybė negalima.

Tam, kad būtų konstatuotas neteisėtumas CK 6.271 straipsnio prasme, reikia nustatyti, jog valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (CK 6.271 straipsnio prasme), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmeniui, teigiančiam, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Kadangi pareiškėjas neturtinę žalą kildina iš netinkamų kalinimo sąlygų, todėl nagrinėjamoje byloje aktualus Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – ir EŽTT) yra pažymėjęs, kad Konvencijos 3 straipsnis įtvirtina vieną pagrindinių demokratinės valstybės vertybių, ji įtvirtina absoliutų kankinimo, nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimą, toks draudimas nepriklauso nuo aukos elgesio (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš Slovėniją ir jame nurodytą teismo praktiką).

EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, kad asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukelia šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr. pvz., EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla* prieš Lenkiją, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą V. prieš Lietuvą).

Teismas atkreipia dėmesį ir į tai, kad EŽTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, jog nepaprastai didelis kameros erdvės trūkumas yra labai reikšmingas faktorius sprendžiant, ar taikomos sulaikymo sąlygos buvo „žeminančios“ EŽTK 3 straipsnio požiūriu (žr., pvz., 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą K. prieš Lietuvą; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev* ir kiti prieš Rusiją). EŽTT ne kartą yra nurodęs, kad tais atvejais, kai pareiškėjams teko mažiau negu trys kvadratiniai metrai grindų ploto, kameros perpildymas turi būti laikomas toks didelis, kad savaime pateisina EŽTK 3 straipsnio pažeidimą (žr., pvz., 2011 m. sausio 20 d. EŽTT sprendimą *Mandic* ir *Jovic* prieš Slovėniją; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą *Ananyev* ir kiti prieš Rusiją).

Lietuvos Respublikos kardomojo kalinimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad tardymo izoliatoriaus administracija, užtikrindama suėmimo vykdymo tvarką ir tinkamas asmenų laikymo tardymo izoliatoriuose sąlygas, vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, šiuo ir kitais

įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, kitais nacionaliniais ir Europos Sąjungos teisės aktais. Pagal Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštinėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3.1 punktą vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m.

Byloje nustatyta, kad pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių buvo pristatytas 2013-01-04 ir periodiškai laikytas iki 2014-06-05. Kadangi pareiškėjas prašo priteisti jam neturtinės žalos atlyginimą už laikotarpį nuo 2012-12-28 iki 2013-10-20, todėl teismas vertina tik šį laikotarpį. Pareiškėjas buvo laikomas kameroje Nr. 104 (plotas 18,86 kv. m.), Nr. 97 (plotas 19,01 kv. m.), Nr. 11 (plotas 16,65 kv. m.), Nr. 76 (plotas 9,24 kv. m.), Nr. 61 (plotas 17,48 kv. m.), Nr. 34 (plotas 7,9 kv. m.), Nr. 3 (plotas 6,83 kv. m.). Iš byloje esančios pažymos matyti, kad pareiškėjas tam tikrais laikotarpiais galimai buvo laikomas kameroje nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalinimo įstaigoje, kameros ploto normos tais atvejais, kai kartu su pareiškėju buvo laikoma kameroje Nr. 104 ir 97 iki 5 asmenų imtinai, Nr. 11 ir 61 iki 4 asmenų imtinai, Nr. 76 ir 34 iki 2 asmenų imtinai, Nr. 3 pareiškėjas buvo laikomas vienas. Tačiau iš pateiktos pažymos tiksliai nustatyti kada ir kiek laiko pareiškėjas buvo laikomas kameroje nepažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, kameros ploto normos, nėra galimybių. Byloje nėra įrodymų, kad pareiškėjas buvo laikomas Šiaulių TI nuo 2012-12-28 iki 2013-2013-01-03, todėl pareiškėjo pretenzijos dėl šio laikotarpio atsakovui atmestinos. Konstatuotina, jog kalėjimo Šiaulių TI laikotarpiu nuo 2013-01-04 iki 2013-10-20 periodiškai, išviso 210 dienų, pareiškėjas buvo laikomas sąlygomis, galimai pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t.y. vienam asmeniui, laikomam kameroje teko mažiau kaip 3,6 kv. m. ploto. Šiaulių TI administracija pažeidė pareiškėjo subjektyvią teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti.

Pagal CK 6.250 straipsnio 1 dalį neturtinė žala – tai asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kt., teismo įvertinti pinigais.

Teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas Šiaulių TI, ilgą laiką 210 dienų buvo kalinamas galimai pažeidžiant nustatytos vienam asmeniui, esančiam laisvės atėmimo ir kardomojo kalinimo įstaigoje, kameros ploto normos reikalavimus, tai, kad patalpose, kur buvo laikomas pareiškėjas nustatyti higienos normų pažeidimai, į pareiškėjo patirtus nepatogumus, kurių intensyvumas viršijo neišvengiamai kalinimui būdingus nepatogumus ir kurie žemina žmogiškąjį orumą, sukelia dvasines kančias. Taip pat teismas atsižvelgia į tai, kad pareiškėjas turi sveikatos sutrikimų, o būnant sąlygomis, neatitinkančiomis teisės aktų reikalavimų, padidino pareiškėjo patiriamus nepatogumus. Vadovaujantis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, teismas daro išvadą, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą (dvasinius išgyvenimus, nepatogumus, pažeminimą), kuri negali būti kompensuojama vien tik pareiškėjo teisių pažeidimo pripažinimu, o kalėdamas pas atsakovą aukščiau aptartomis sąlygomis, pareiškėjas patyrė pinigine išraiška apskaičiuotą neturtinę žalą. Taip pat teismas atsižvelgia ir į tai, kad byloje nenustatyta, jog atsakovas būtų sąmoningai siekęs pažeminti pareiškėjo orumą ar nežmoniškai su juo elgtis, o tam tikras kalinamųjų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, patyrimai paprastai yra neišvengiama kalinimo pasekmė, susijusi su jo esme, tikslais ir saugiu vykdymu. Be to, pareiškėjas buvimo Šiaulių TI laikotarpiu turėjo galimybę pasivaikščioti gryname ore, pažeidimo laikotarpis nebuvo nepertraukiamas, pareiškėjui tenkanti kameros ploto norma nuolat kito. Be to, teismas atsižvelgia ir į tai, kad pareiškėjas į teismą kreipėsi ne iš karto, o praėjus daugiau, nei devyniems mėnesiams nuo jo teisių pažeidimo pabaigos.

Apskaičiuodamas neturtinės žalos dydį, t. y. įvertinęs pareiškėjo patirtus neigiamus dvasinius išgyvenimus pinigais, įvertindamas turimų įrodymų visumą, remdamasis teismų praktikoje taikytiniais neturtinės žalos vertinimo kriterijais (pvz., LVAT 2013 m. spalio 30 d. nutartyje Nr.

A438-1194/2013 už 723 dienas priteista 2000 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2013 m. lapkričio 25 d. nutartyje Nr. A442-1860/2013 už 169 dienas priteista 550 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2014 m. rugpjūčio 18 d. nutartyje už 232 dienas priteista 5900 Lt neturtinės žalos atlyginimui, LVAT 2014 m. birželio 19 d. nutartyje Nr. A⁸⁵⁸-275/2014 už 330 dienų priteista 6600 Lt neturtinės žalos atlyginimui), pareiškėjo subjektinės teisės pažeidimo mastą ir trukmę, bei atsižvelgęs į Lietuvoje egzistuojančias ekonomines darbo užmokesčio bei pragyvenimo sąlygas (minimalią mėnesinę algą, vidutinį darbo užmokestį), teismas laiko, kad pareiškėjui padarytos neturtinės žalos dydis gali būti įvertintas 3500 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 30000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 85-87 str., 88str.1 d. 5 p. teismas,

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjo A. G. skundą tenkinti iš dalies. Priteisti pareiškėjui A. G. iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 3500 Lt (tris tūkstančius penkis šimtus litų) neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Žanas Kubeckas